

Тогтвортой, ногоон санхүүжилт Монгол Улсад

2021 оны 3 сарын 31-ний өдөр

Агуулга

- 01 .** Тогтвортой санхүү гэж юу вэ?
- 02 .** Тогтвортой санхүүжилтийн бодлогын орчин
- 03 .** Тогтвортой санхүүжилтийн хэрэгжилт Монгол Улсад
- 04 .** Тогтвортой, ногоон бизнесийн салбарууд
- 05 .** Ногоон санхүүгийн бүтээгдэхүүн
- 06 .** Хамтын ажиллагааны боломжууд

Тогтвортой санхүүжилт гэж юу вэ?

2013

ТоС Хөтөлбөр эхэлж, бүх арилжааны банкууд нэгдэв.

**БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
НИЙГМИЙН ЭРСДЭЛИЙН
УДИРДЛАГА**

₮50 саяас дээш, 12 сараас урт хугацаатай зээл санхүүжилт

- Байгаль орчин, нийгмийн эрсдэлийн түвшинг үнэлэх
- Байгаль орчин, нийгмийн шаардлага тавих
- Байгаль орчин, нийгмийн шаардлагын биелэлтийг хянах

2017

ТоС Холбоо ГҮТББ үүсгэн байгуулагдав.

**НОГООН
САНХҮҮЖИЛТ**

МОНГОЛ УЛСЫН НОГООН ТАКСОНОМИ

Санхүүгийн тогтвортой байдлын зөвлөлөөс 2019 оны 12 дугаар сард батлав

ТАНИЛЦУУЛГА	СЭРГЭЭГДЭХ ЭРЧИМ ХҮЧ	БОХИРДЛО БАГАТАЙ ЭРЧИМ ХҮЧ
4	12	14
ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ХЭНИЭЛТ	НОГООН БАРИЛГА	БОХИРДЛООС СЭРГИЙЛЭХ, БУУРУУЛАХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА
15	17	19
ТОГТВОРТОЙ УС, ХАЯГДЛЫН ХЭРЭГЛЭЭ	ТОГТВОРТОЙ ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ГАЗАР АШИГЛАЛТ, ОЙ БОЛОН ЭКО АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ	КАРБОН БАГА ЯЛГАРУУЛДАГ ТЭЭВЭР
20	22	24

2020

Монголын ногоон санхүүгийн корпораци үүсгэн байгуулагдав.

8

ТоС-ийн зарчим

5

Салбарын удирдамж

Тогтвортой санхүүжилтийн бодлогын орчин

Заавал мөрдөх болон Сайн дурын үндсэн дээр дагаж мөрдөх

Санхүүгийн салбарын зохицуулагч байгууллагаас гаргасан:

1. Монгол Улсын Санхүүгийн зах зээлийг 2025 он хүртэл хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөр, 2017 он
2. Төрөөс мөнгөний бодлогын талаар 2019 онд баримтлах үндсэн чиглэл
3. Үндэсний Ногоон таксономи, 2019 он
4. Банкны байгаль орчин, нийгмийн эрсдэлийн үнэлгээг хийх аргачлал
5. Банкны зээл олгох журам, 2019 он
6. Монголбанкны “Газар дээрх иж бүрэн хяналт, шалгалт хийх удирдамж”, 2019 он
7. Монголбанкны Ногоон зээлийн тайлагналын аргачлал, батлагдахаар хүлээгдэж байна
8. Санхүүгийн зохицуулах хорооны стратеги, төлөвлөгөө 2021 – 2025 он
9. Хөрөнгийн биржийн “Үнэт цаасны бүртгэлийн журам”, 2018 он

Үндэсний хэмжээний:

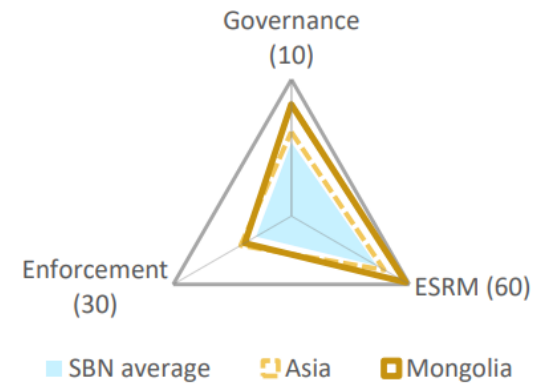
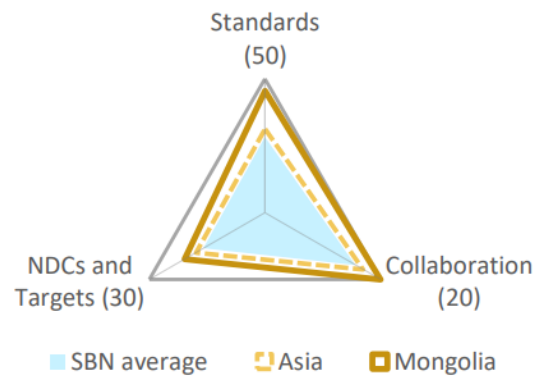
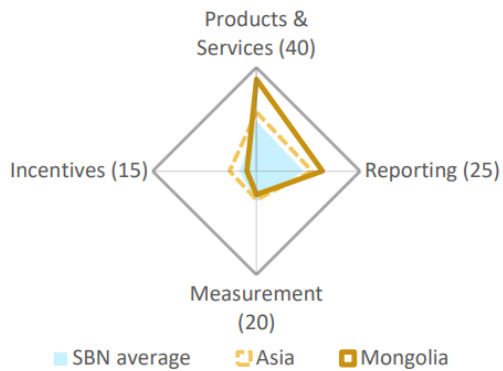
1. Монгол Улсын Ногоон хөгжлийн бодлого, 2014 он
2. Агаар орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөр, 2017 он
3. Парисын хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх Үндэсний хэмжээнд тодорхойлсон хувь нэмрийн зорилт, 2019 он
4. “Алсын хараа – 2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, 2020 он – УИХ-аар батлагдсан
5. Салбарын бодлогууд (тэргүүлэх чиглэл, үндсэн хөтөлбөр, стратеги төлөвлөгөө..)

Сайн дурын үндсэн дээр дагаж мөрдөх:

1. Монгол Улсын Тогтвортой санхүүжилт (ТоС)-ийн зарчмууд, 2014 он
2. Салбарын удирдамжууд ба байгаль орчин, нийгмийн эрсдэлийн үнэлгээний аргачлал, 2015 он
3. Тогтвортой санхүүжилтийн үндэсний замын зураг, 2018 он
4. Монгол Улсын Текстилийн салбарт ногоон зээл олгох шалгуур, 2021 он
5. Зээлийн үйл ажиллагаанд зориулсан эрчим хүчний үр ашгийн гарын авлага, 2020 он

Тогтвортой санхүүжилтийн хэрэгжилт Монгол Улсад

Тогтвортой санхүүжилтийн хэрэгжилт банкны салбарт

8 сарын 17-31

Банкууд ТоС-н үнэлгээний аргачлалын дагуу өөрсдийгөө үнэлэв.

9 сарын 15-17

Газар дээрх үнэлгээ, ярилцлага хийв.

11 сарын 17-19

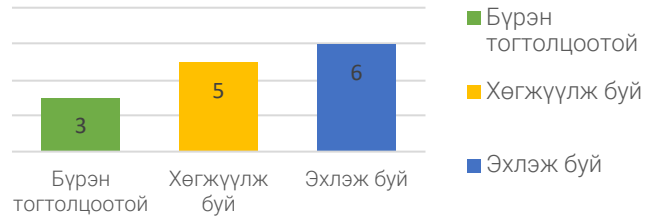
Хөндлөнгийн үнэлгээг банкууд руу явуулж санал авав.

11 сарын 30

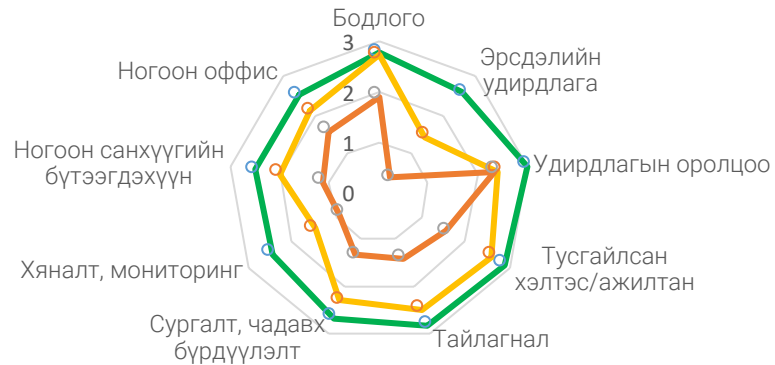
Гүйцэтгэх захирлууд, холбогдох ажилтнуудад үнэлгээний үр дүнг, тусгайлсан зөвлөмжийн хамт хүргүүлэв.

2019 он

САЛБАРЫН ҮНЭЛГЭЭ

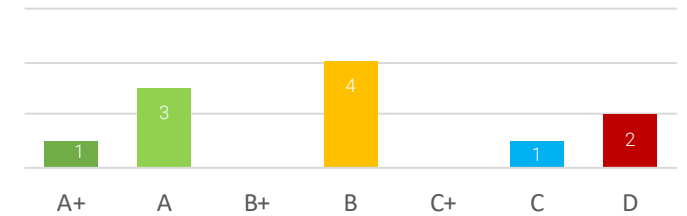

● Бүрэн тогтолцоотой ● Хөгжүүлж буй ● Эхлэж буй

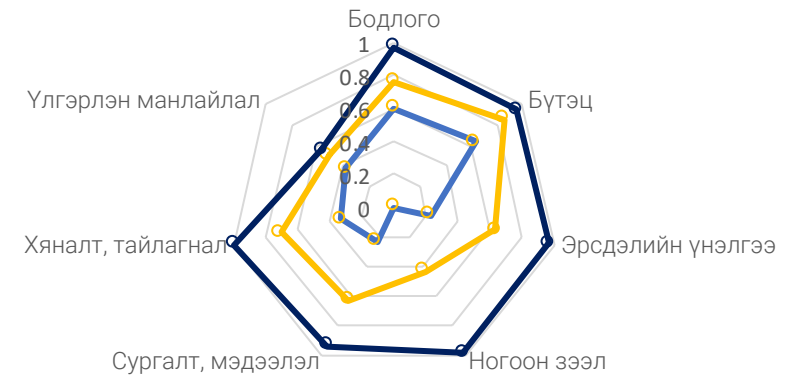

2020 он

САЛБАРЫН ҮНЭЛГЭЭ

● Салбарын дундаж ● Хамгийн өндөр оноотой банк
● Хамгийн бага оноотой банк

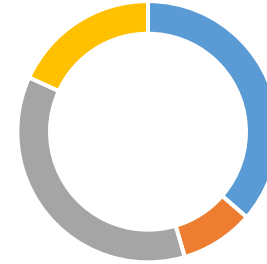
Тогтвортой санхүүжилтийн хэрэгжилт банкны салбарт

Уур амьсгалын эрсдэл ба санхүүжилт

МУ-ын арилжааны банкуудын Уур амьсгалын эрсдэл ба санхүүжилтийг хэрэгжүүлж буй байдал

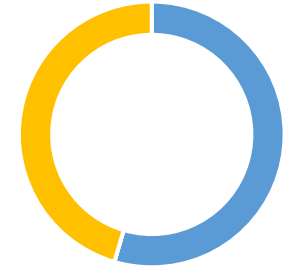

Бодлогод тусгасан байдал

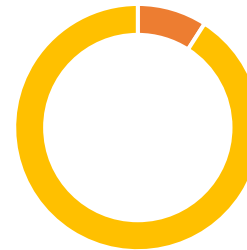
■ Бүрэн ■ Хэсэгчлэн ■ Ямар нэг байдлаар ■ Байхгүй

БОНЗ-ын эрсдэлийн аргачлалд тусгасан байдал

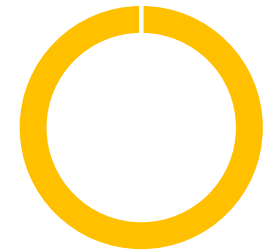
■ Бүрэн ■ Хэсэгчлэн ■ Ямар нэг байдлаар ■ Байхгүй

Нийт зээлийн багцын CO2 ялгаруулалтыг тооцсон байдал

■ Бүрэн ■ Байхгүй

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн стресс тест

■ Бүрэн ■ Хэсэгчлэн ■ Ямар нэг байдлаар ■ Байхгүй

Тогтвортой санхүүжилтийн хэрэгжилт банкны салбарт

БАНКНЫ ТУХАЙ

Банкны нэр: [Redacted]
 Ажилтны тоо/гидэжхитэйг: 456
 Салбарын тоо: 33
 Хадгаламж эзэмшигчдийн тоо: 31258
 Банкны нийт харилцагчийн тоо: 113146

ОНООНЫ КАРТ

	Жин	Оноо	
		Авбал зохих	Авсан
Бодлого	16.59%	35	26
Бүтэц, зохион байгуулалт	10.43%	20+2*	19.5
Эрсдэлийн удирдлага	27.01%	50+7*	37
Ногоон эзэл болон бусад ногоон санхүүгийн бүтээгдэхүүн	24.17%	50+1*	19.5
Сургалт, мэдээлэл	7.11%	15	11.5
Хяналт, тайлагнал	7.11%	15	10
Үйлдвэр мөнгө	7.58%	10+6*	7
НИЙТ	100%	211	129.5

*бонус оноо

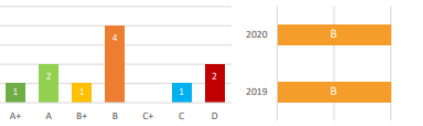
Үнэлгээний үр дүнд үндэслэсэн анхаарах, сайжруулах зөвлөмж

- Бодлого:**
- Тогтвортой санхүүжилтийн бодлогод уур амьсгалын эрсдэл, гомдол барагдуулах асуудлыг тусгайлан тусгах, жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах, бэлгийн дарамтаас урьдчилан сэргийлэх бие даасан бодлого, журам боловсруулах
 - Бодлогуудын хэрэгжилтийг дэмжих ажлын төлөвлөгөө, төсвийг жил бүр баталж, хэрэгжүүлсээр байх бүтэц, зохион байгуулалт
 - ТҮЗ, гүйцэтгэх удирдлагын түвшин нэг гишүүний тогтвортой санхүүжилт, уур амьсгалын өөрчлөлтийн чиглэлээр тусгайлан мөргөшүүлэх
 - ТОС, ногоон эзэл харьцсан бүтэн шэгийн орон тоо, нэгж бий болгох, дотоод аудитын газрын оролцоог нэмэгдүүлэх
 - Бүх шатны ажилтнуудын тогтвортой санхүүгийн ойлголтыг нэмэгдүүлэх, чадах бэжүүлэх ажлуудыг нэмэгдүүлэх
- БОНЗ-ын эрсдэлийн удирдлага:**
- БОНЗ-ын эрсдэлийн удирдлагын бодлого, журам хэрэгжилтэд дарах зохицуулалтуудыг тусгах
 - Олон улсын сайн туршлага, стандартын дагуу байгаль орчин, нийгмийн дүнд болон өндөр эрсдэлтэй зээлийн үнэлгээг ТОС-ийн ажилтан хийх, давхар хяналт тавих
 - БОНЗ-ын эрсдэлийн үнэлгээний дүгнэлтийн дагуу харилцагчид нөхцөл, шаардлага тавих, БОНЗ-ийн төлөвлөгөөг зээлийн гэрээнд хавсаргах, харилцагчид тавьсан нийт нөхцөл шаардлагыг бүртгэх, багцын түвшинд хянах, зээл олголтын дараах БОНЗ-ын эрсдэлийн хяналт, удирдлагын арга хэмжээг сайжруулах

1 | ТОГТВОРТОЙ САНХҮҮЖИЛТИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ҮНЭЛГЭЭ 2020

ҮНЭЛГЭЭ: B

САЛБАРЫН ҮНЭЛГЭЭ

1. БОДЛОГО

ОНООНЫ КАРТ

БОДЛОГО	Жин	Оноо	
		Авбал зохих	Авсан
Батлагдсан бодлого журам	2.37%	5	3
- Тогтвортой санхүүжилтийн бодлого, журамтай.			
Бодлого журмын жагсаалт:			
- Тогтвортой байдлын бодлого			
- Байгаль орчин нийгмийн эрсдэлийг үнэлэх удирдах журам			
- Ес зүйн дүрэм			
- Шүтэл үлгэх бодлого			
Бодлогын ил тод байдал	0.47%	1	1
Бодлогыг ил тод байршуулсан эсэх			
☑ Тийм ☐ Үгүй			
Бодлогын цогц байдал	11.85%	25	20
Шаардлагатай индикаторууд:			
✓ Зорилт			
✓ Тодорхойлолт			
✓ Бүтэц, ажил үүргийн хуваарилалт			
✓ БОНЗ-ын эрсдэл			
✓ Хориглох ба анхаарах үйл ажиллагаа			
✓ Ногоон эзэл			
✗ Уур амьсгалын эрсдэл			
✓ Үлгэрлэн манлайлал			
✓ Жендер			
✓ Бэлгийн дарамт			
✓ Компанийн засаглал			
✓ Санхүүгийн хүртээмж			
✓ Гомдол барагдуулалт			
✓ Ил тод байдал			
Бодлогын хэрэгжилт	0.95%	2	1
✓ Бодлогын хэрэгжилтийг хангах зорилгоор холбогдох ажлын төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулсан.			
Дутуу: Ажлыг төлөвлөгөөг жил бүр тогтмол шинэчилж, батлуулдаг.			
Тогтвортой санхүүжилтийн олон улсын стандарт	0.95%	2	1
✓ ТОС хөтөлбөрийн зарчим, салбарын удирдамжууд			
✓ ОУСК-ийн Гүйцэтгэлийн стандартууд			
Анхаарах, сайжруулах зөвлөмж			
✓ Тогтвортой санхүүжилтийн бодлогод уур амьсгалын эрсдэл, жендер, бэлгийн дарамт, гомдол барагдуулах асуудлыг тусгайлан тусгах, эсвэл бие даасан бодлого, журам боловсруулах			
✓ Бодлогуудын хэрэгжилтийг дэмжих ажлын төлөвлөгөө, төсвийг жил бүр баталж, хэрэгжүүлэх			

4 | ТОГТВОРТОЙ САНХҮҮЖИЛТИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ҮНЭЛГЭЭ 2020

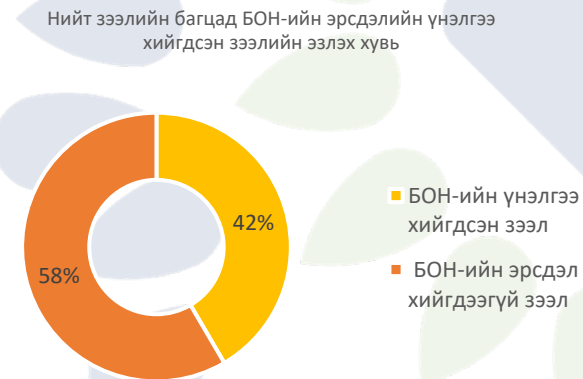
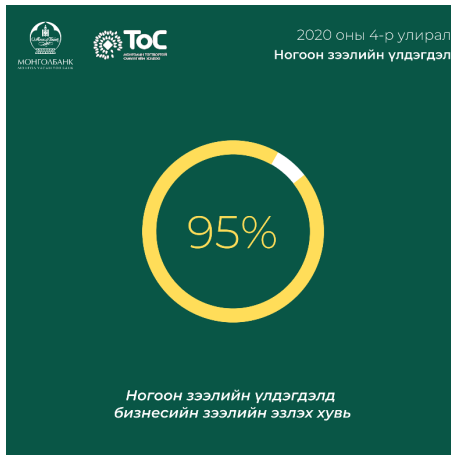
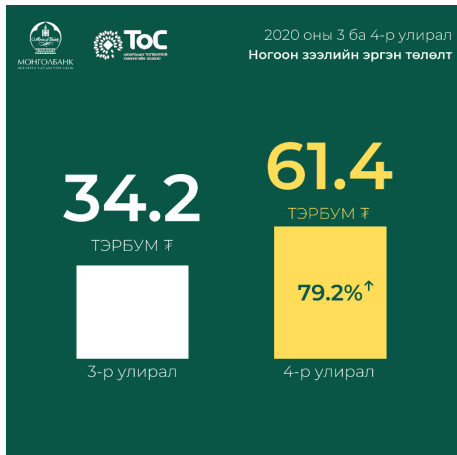
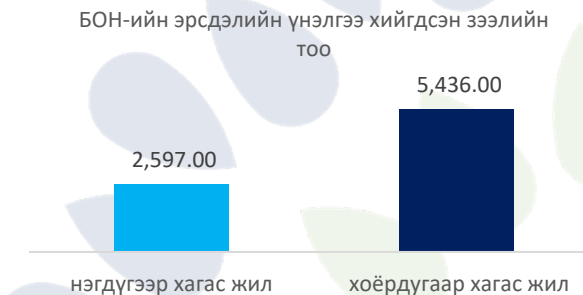
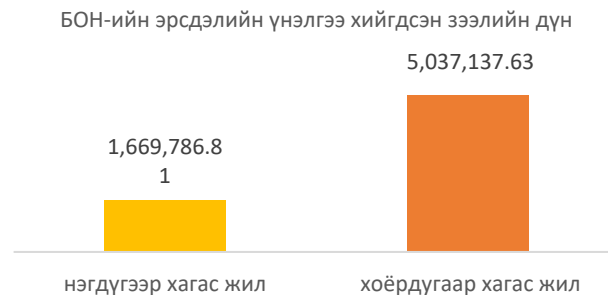
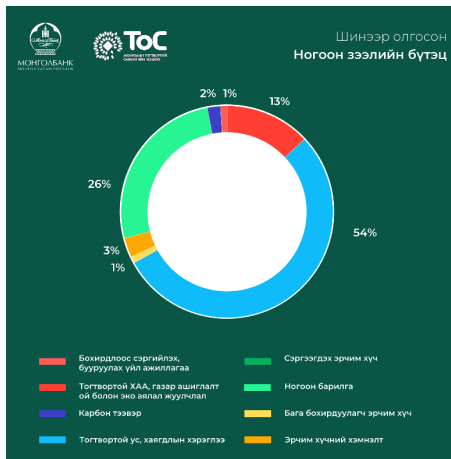
ҮНЭЛГЭЭ: B

ОНООНЫ КАРТ	Жин	Оноо	
		Авбал зохих	Авсан
1 Бодлого	16.59%	35	26
Батлагдсан бодлого журам	2.37%	5	3
Бодлогын ил тод байдал	0.47%	1	1
Бодлогын цогц байдал	11.85%	25	20
Бодлогын хэрэгжилт	0.95%	2	1
Тогтвортой санхүүжилтийн олон улсын стандарт	0.95%	2	1
2 Бүтэц, зохион байгуулалт	10.43%	22	19.5
ТОС-ийг хариуцагч удирдлагын төлөөлөл	1.42%	3	3
ТОС-ийн тусгайлан газар, нэгж	5.69%	12	10
Газар, нэгжүүдийн оролцоо	2.37%	5	4.5
Жендерийн харьцаа (бонус)	0.95%	2	2
3 Эрсдэлийн удирдлага	27.01%	37	36.41
БОНЗ-ын эрсдэлийн үнэлгээний аргачлал	1.42%	3	2
БОНЗ-ын эрсдэлийн үнэлгээнд шаардлагатай индикаторууд тусгагдсан байдал	3.32%	7	6
БОНЗ-ийн эрсдэлийн удирдлага	4.74%	10	4
БОНЗ-ийн эрсдэл шийдвэр гаргалтад нөлөөлөх байдал	1.90%	4	4
Зээл олголтын дараах БОНЗ-ын эрсдэлийн удирдлага	2.37%	5	2
Нийт зээлийн багцад БОНЗ-ын эрсдэлийн үнэлгээ хийсэн зээлийн эзлэх байдал	4.74%	10	10
БОНЗ-ын удирдлагын систем	4.74%	10	7
Уур амьсгалын эрсдэлийн үнэлгээ (бонус)	3.32%	7	7
4 Ногоон эзэл болон бусад ногоон санхүүгийн бүтээгдэхүүн	24.17%	51	19.5
Ногоон эзэлийн багц	0.95%	2	2
Ногоон эзэлийн бүтээгдэхүүн	7.11%	15	5
Ногоон эзэлийн бүтээгдэхүүний мэдээлэл	0.47%	1	0.5
Ногоон эзэлийн нөхцөл	0.95%	2	2
Шинээр олгосон ногоон эзэл	11.85%	25	10
Ногоон эзэлийн үр дүн, нөлөөллийг үнэлэх байдал	1.90%	4	4
Бусад ногоон санхүүгийн бүтээгдэхүүн (бонус)	0.47%	1	0
5 Сургалт, мэдээлэл	7.11%	15	11.5
ТОС-ийн сургалтын төлөвлөгөө	0.95%	2	2
ТОС-ийн сургалтад хамрагдсан байдал	2.37%	5	4
ТОС-ийн сургалтын арга барил	2.84%	6	4
Олон нийтийн мэдээллийн ажлууд	0.95%	2	1.5
6 Хяналт, тайлагнал	7.11%	15	11
Тайлагналын арга хэмжээ	3.79%	8	6
ТОС-ийн хяналтын тогтолцоо	2.84%	6	4
Гомдол барагдуулах механизм	0.47%	1	0
7 Үйлдвэр мөнгө	7.58%	16	9
Нөхцлийн хэмжээ	1.90%	4	3
Хөгжлийн менежмент	0.95%	2	2
Тогтвортой худалдан авалт	0.95%	2	1
Ногоон оффис	0.95%	2	1
Карбон нэмэгдэл (бонус)	2.84%	6	6
НИЙТ (боломжит азал)	100.00%	211	129.5

■ хангалттай ■ сайжруулах шаардлагатай ■ хангалтгүй

3 | ТОГТВОРТОЙ САНХҮҮЖИЛТИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ҮНЭЛГЭЭ 2020

Тогтвортой санхүүжилтийн хэрэгжилт банкны салбарт

Эх сурвалж: Монголбанкны ногоон зээлийн тайлан, 2020 оны 4-р улирал

Эх сурвалж: Банкуудын тогтвортой санхүүжилтийн тайлан, 2020 он

Тогтвортой, ногоон бизнесийн салбарууд

1. Эрчим хүчний хэмнэлттэй байшингийн ногоон моргейжийн зээл

Улаанбаатар

- ✓ GIZ-с 30%-н урьдчилгаа төлбөрийн татаас
- ✓ 21%-62% Эрчим хүчний хэмнэлт
- ✓ 53-70 сая төг. байшин
- ✓ 8 оролцогч банк

2. Текстилийн салбарын байгальд ээлтэй, тогтвортой үйлдвэрлэл

Улаанбаатар

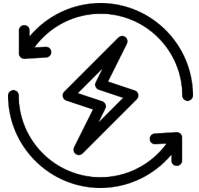
- ✓ 20 ноос, ноолуур боловсруулах үйлдвэр
- ✓ 250 тэрбум төгрөгийн ногоон санхүүжилтийн эрэлт
- ✓ Салбарын тусгайлсан БОНЗ-ын эрсдэлийн үнэлгээ
- ✓ Салбарын тусгайлсан ногоон зээлийн шалгуур

3. CHIP монгол гэрийн халаалт, дулаалгын багцын ногоон хэрэглээний зээл

Баянхонгор, Говь-Алтай, Улаанбаатар

- ✓ НҮБ-ийн Хүүхдийн сангийн зуухыг орлуулах цогц шийдэл
- ✓ 60% хүүгийн татаас
- ✓ Оролцогч санхүүгийн байгууллага: 4 банк, 1 ББСБ

Ногоон зээлийн бүтээгдэхүүнүүд

5

Эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэх:
ХААН, Хас, Голомт, Төрийн Банк,
Капитрон

2

Ногоон барилга:
Голомт, Ариг

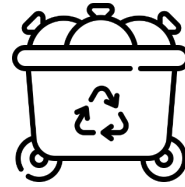
9

Бохирдол бууруулах /агаар, хөрс/:
ХААН, Хас, ХХБ, Капитрон, Ариг Банк

3

Усны хэмнэлт:
ХААН, ХХБ, Капитрон Банк

4

Хог хаягдал:
ХХБ, Голомт, Капитрон, Төрийн Банк

4

Хөдөө аж ахуй:
ХААН, Хас, Төрийн Банк

6

Тээвэр:
Хас, ХХБ, Капитрон, Ариг, Төрийн Банк

8

Байгаль хамгаалал:
ХААН, ХХБ, Голомт, Төрийн Банк

Хамтын ажиллагааны боломжууд (ТоС Холбоо)

Үндсэн гишүүд

- Банкууд
- Гадаадын банкны төлөөлөгчийн газар
- ББСБ-ууд
- Даатгалын компаниуд
- Үнэт цаасны компаниуд
- Хөрөнгийн удирдлагын компаниуд
- Бизнесийн байгууллагууд

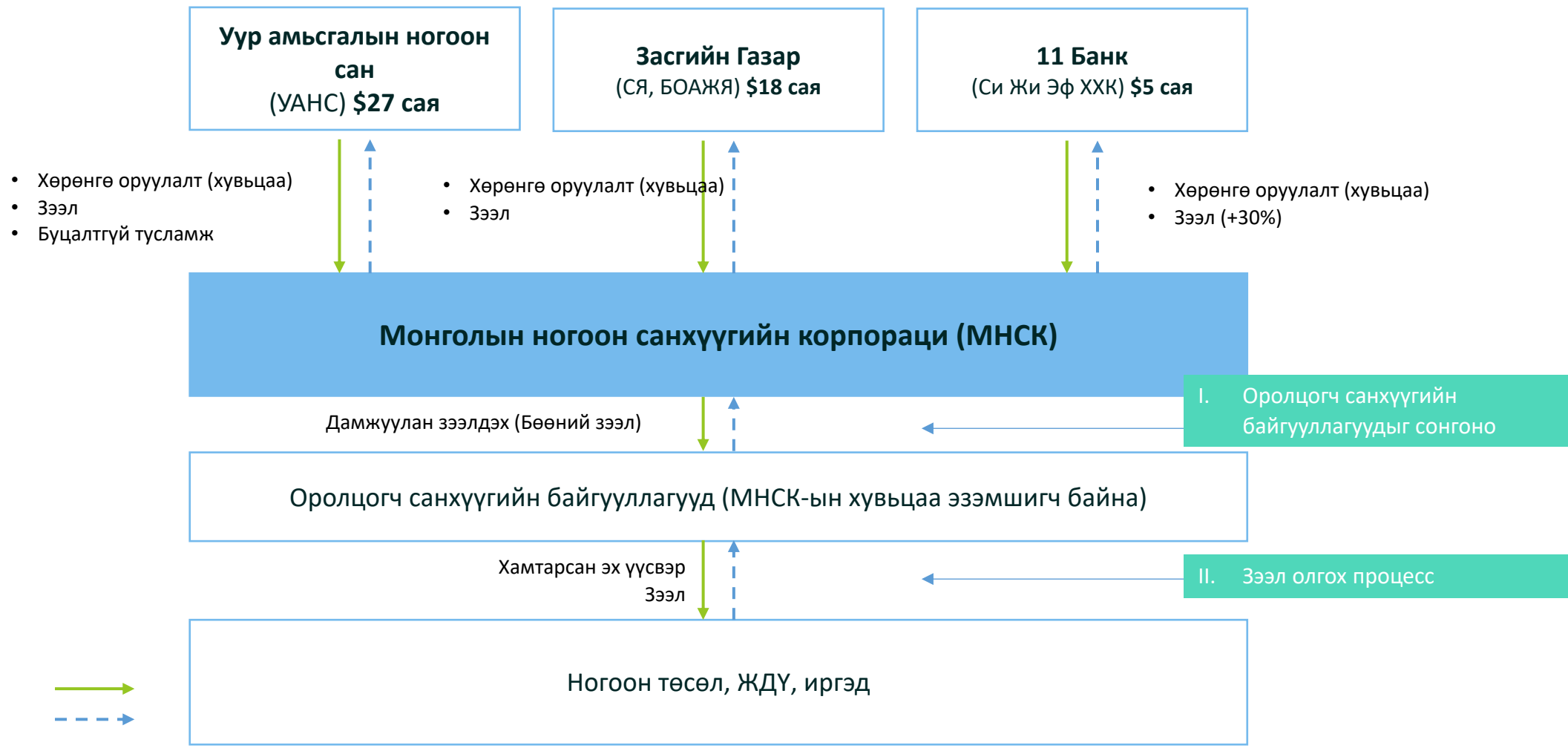
Дэмжих гишүүд

- Сургалтын байгууллага
- Олон улсын байгууллага, төрийн бус байгууллага
- Салбарын болон мэргэжлийн холбоод
- Судалгаа шинжилгээний байгууллага
- Хэвлэл мэдээллийн байгууллага

Хэрхэн гишүүн болох вэ?

Монголын ногоон санхүүгийн корпораци

МНСК-ийн зорилго

Алсын хараа:

Монгол Улсын ХХЯ-ыг бууруулах, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох чадвартай, тогтвортой хөгжилд хөтлөх санхүүжилтийн тогтолцоог бүрдүүлнэ.

Эрхэм зорилго:

Ногоон хөгжилд хөтлөх тогтвортой, үр ашигтай капитал бүрдүүлэх тэргүүлэгч институци болно.

Зорилтууд:

- Олон улсын зах зээлээс болон дотоодоос хүү багатай, урт хугацааны санхүүгийн эх үүсвэрийг татан төвлөрүүлэх;
- Шалгуур хангасан банкиар дамжуулан ногоон зээл, тухайлбал: (i) эрчим хүчний хэмнэлттэй нийтийн болон амины орон сууцны санхүүжилт; (ii) бизнесийн байгууллагын эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэх арга хэмжээ, төслийн санхүүжилт; (iii) ногоон санхүүжилтийн тогтолцоонд нэн шаардлагатай бүтээгдэхүүн, стандарт, багцыг бүрдүүлэх.
- Ногоон төслүүдийг бэлдэх, хэмжих, баталгаажуулах, хянахад шаардлагатай тогтолцоог, чадавх бүрдүүлэх.

МНСК-ийн чиг үүрэг

ТӨРӨЛЖСӨН (БӨӨНИЙ) САНХҮҮГИЙН ИНСТИТУТ

- МНСК нь оролцогч санхүүгийн байгууллагуудаар (ОСБ) дамжуулан иргэд, ААН-үүдэд зориулсан хямд эх үүсвэр бүхий бөөний санхүүжилт олгоно.

НОГООН САНХҮҮЖИЛТ

- Монгол Улсад урт хугацааны ногоон санхүүжилтийн эх үүсвэр чухал хэрэгцээтэй хэвээр байна. МНСК-ийн нэгэн чухал чиг үүрэг нь олон улсын зах зээлээс нэмэлт санхүүжилт татах, үр ашигтай хэлбэрээр иргэд, ААН-дэд хүргэх юм.

ЧАДАВХ САЙЖРУУЛАХ

- Ногоон төсөл боловсруулах чадвар, ОСБ-уудын эдгээр төсөл, төслийн баримт бичгүүдийн хянах, нягтлах, үнэлгээ өгөх, тайлагнах чадварыг сайжруулах нь МНСК-ийн зорилго, бизнесийн ашиг сонирхолд шууд нийцнэ. Иймд МНСК-ийн нэгэн чухал чиг үүрэг нь бизнес болон ОСБ-уудын төслийн санхүүжилтийн талаарх мэдлэг, чадавхийг дээшлүүлэхэд оршино.

БИЕ ДААСАН, АШИГТАЙ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

- Ногоон хөгжлийн зорилтыг хангахад үр ашигтай бизнесийн загвар бүхий мэргэжлийн байгууллага гүйцэтгэснээр урт хугацаанд хэрэгжиж үр дүнд хүрэх нөхцөл бүрдэх юм. МНСК-ийн нэгэн чухал функц нь МУЗГ-ын ногоон хөгжлийн бодлого, зорилтуудыг хэрэгжүүлэх үр ашигтай, бүтээлч үйлчилгээ үзүүлэгч институци байх бөгөөд ОСБ-тай хамтарсан санхүүжилтийн тогтолцоог бүрдүүлэх, амжилттай хэрэгжиж буй бодлогыг үргэлжлүүлэх, төслийн үнэлгээ, судалгаа, мониторинг хийх чиг үүргийг шинээр нэвтрүүлэх юм.

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа

Бидэнтэй холбоо барих:

www.toc.mn

1. Э.Нандин-Эрдэнэ, ТоС Холбооны Төсөл, хамтын ажиллагааны менежер - nandinerdene@toc.mn

ToC Холбоо / MSFA

info@toc.mn